

THỰC TRẠNG VÀ NHỮNG ĐỊNH HƯỚNG TRONG CÔNG TÁC ĐÀO TẠO NGHỀ Ở CÁC TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

REALITIES AND ORIENTATIONS IN VOCATIONAL TRAINING IN UNIVERSITIES OF PEDAGOGY

Nguyễn Văn Tú

Trường Đại học Sư Phạm, Đại học Huế

TÓM TẮT

Nội dung bài báo đề cập đến một trong những vấn đề rất có ý nghĩa về mặt lý luận và thực tiễn, nhưng chưa được nghiên cứu một cách toàn diện, đó là vấn đề rèn luyện nghiệp vụ sư phạm (RLNVSP) cho sinh viên đại học sư phạm (ĐHSP). Đối với việc RLNVSP cho sinh viên, vấn đề đặt ra không phải ở chỗ chỉ trang bị cho sinh viên những kiến thức về mặt lý thuyết mà vấn đề quan trọng hơn là hình thành ở họ những kỹ năng thực hành trong suốt quá trình đào tạo. Những biện pháp và những kỹ năng được đưa ra trong bài báo đặc biệt có ý nghĩa trong giai đoạn hiện nay. Nó góp phần đổi mới một khâu nhỏ trên lộ trình đổi mới giáo dục đại học Việt Nam.

ABSTRACT

The article deals with one of the significant aspects in theory and practice, which has not been thoroughly studied. It is concerned with the professional education for pedagogical students. This poses a question not only on equipping them with theoretical knowledge but also on forming their empirical skills during their training processes. The proposed solutions and skills mentioned in this article are especially significant in the present context. This has contributed to a small change in the course of educational innovation in Vietnam's universities.

1. Đặt vấn đề

Trong những năm gần đây, vấn đề đổi mới giáo dục đại học ở nước ta đã và đang được cả xã hội rất quan tâm. Song, đổi mới bắt đầu từ khâu nào và những khâu nào cần đổi mới ở các trường đại học nói chung và ở các trường ĐHSP nói riêng, đang là những câu hỏi lớn đặt ra cho những người làm công tác giáo dục đại học.

Thực tế cho thấy, trong những năm qua, các trường ĐHSP trong cả nước đã và đang có những biện pháp thiết thực nhằm nâng cao chất lượng đào tạo giáo viên tương lai cho các trường trung học phổ thông. Nhưng xã hội hiện đại đòi hỏi những người giáo viên tương lai ấy phải thích ứng một cách nhanh, nhạy với nền kinh tế thị trường và nền kinh tế tri thức. Điều đó có nghĩa là họ cần phải năng động, thông minh, sáng tạo, có khả năng giao tiếp, có tư tưởng nhân văn, có năng lực tổ chức quản lý và phải có khả năng tự nghiên cứu để không ngừng nâng cao trình độ chuyên môn và nghiệp vụ sư phạm của mình. Chính vì lẽ đó, trong quá trình đổi mới giáo dục nói chung và đổi mới phương pháp dạy học ở bậc đại học nói riêng, việc RLNVSP phải được coi là một trong những khâu quan trọng nhất. Ở đây, RLNVSP bao gồm cả năng lực chuyên môn (kiến

thức khoa học cơ bản) và năng lực sư phạm. Bởi vậy, việc trang bị hệ thống tri thức chuyên môn và việc rèn luyện tay nghề, rèn luyện kỹ năng sư phạm, giáo dục nghệ thuật làm thầy là những vấn đề cực kỳ quan trọng, cần phải được tiến hành đồng thời trong suốt bốn năm học ở trường ĐHSP.

2. Thực trạng của việc rèn luyện tay nghề trong trường ĐHSP hiện nay

Thực tế, trong những năm qua, các trường ĐHSP đã xác định việc nâng cao chất lượng và hiệu quả của việc RLNVSP là nhiệm vụ thường xuyên có ý nghĩa đặc biệt quan trọng đối với sự phát triển của nhà trường. Với tinh thần ấy, các trường ĐHSP đã có những việc làm thiết thực nhằm cải tiến từng bước việc nâng cao tay nghề cho sinh viên: những giờ dạy RLNVSP ở năm thứ nhất và năm thứ hai; những Hội thi RLNVSP được tiến hành hàng năm; việc đưa sinh viên đi kiến tập và thực tập sư phạm cũng từng bước được cải tiến. Song nếu nhìn nhận một cách công bằng thì tất cả những việc làm nêu trên là cần thiết nhưng chưa đủ và còn có nhiều bất cập, chưa đáp ứng được những đòi hỏi bức thiết của đất nước, của công cuộc đổi mới giáo dục và đào tạo. Việc đào tạo giáo viên, nhất là việc hình thành hệ thống kỹ năng sư phạm cho sinh viên trong những năm qua đã bộc lộ những thiếu sót sau đây:

Một là: Việc đào tạo nghiệp vụ sư phạm trong nhiều trường hợp chưa cập nhật những thay đổi về nội dung, chương trình, phương pháp dạy học ở phổ thông đã khiến đôi khi xảy ra nghịch cảnh “ĐHSP đi sau các trường phổ thông”. Cụ thể là: chương trình RLNVSP đã được thực hiện nhiều năm nhưng chủ yếu nhằm vào đội ngũ giáo viên dạy - học theo kiểu truyền thụ một chiều. Chương trình RLNVSP mới chỉ dừng lại ở việc hình thành các kỹ năng sơ đẳng nhất như cách trình bày vấn đề, viết, vẽ bảng, diễn giải, kêu gọi vấn đề bằng hệ thống câu hỏi gợi mở, xử lý tình huống sư phạm,... Do đó, chương trình này tỏ ra không phù hợp trước những biến đổi của khoa học, kỹ thuật, thông tin và công nghệ. Điều này đòi hỏi người giáo viên ở các trường trung học phổ thông phải là người định hướng, kế hoạch hóa, tổ chức, điều khiển hoạt động, kiểm tra, tự kiểm tra, đánh giá, tự đánh giá các hoạt động đa dạng, phong phú ở trường phổ thông. Theo khảo sát của PGS.TS. Nguyễn Thanh Bình, Trường ĐHSP Hà Nội, chính vì thiếu tự tin trong quá trình thực tập sư phạm nên có đến 50% giáo sinh muốn đổi nghề (Trích *Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Nâng cao chất lượng Nghiệp vụ sư phạm cho sinh viên các trường ĐHSP”*, Trường ĐHSP Hà Nội, tháng 01/2010, trang 99).

Hai là: Đội ngũ giảng viên dạy RLNVSP không phải tất cả đều có kinh nghiệm và có thực tế ở trường phổ thông. Phần lớn trong số họ chưa xây dựng được đề cương bài giảng một cách có hệ thống, nhằm đáp ứng được nhu cầu đang đặt ra của xã hội về đào tạo đội ngũ giáo viên có trình độ cao về chuyên môn, có nghiệp vụ sư phạm vững vàng. Hay nói một cách ngắn gọn là: Họ thiếu kinh nghiệm thực tế ở các trường phổ thông vì họ hầu như chưa tham gia dạy học tại các trường phổ thông và đặc biệt là chưa tham gia làm chủ nhiệm lớp ở phổ thông. Theo tìm hiểu của chúng tôi, có không dưới 80% giảng viên các trường sư phạm hầu như chưa tham gia dạy học và làm công tác chủ nhiệm tại các trường phổ thông nên thiếu kinh nghiệm thực tế. Còn theo ThS.

Nguyễn Thị Kim Liên, Trường ĐHSP thành phố Hồ Chí Minh, giảng viên của các trường ĐHSP, đặc biệt là giảng viên ở tổ phương pháp giảng dạy, cần phải hợp tác chặt chẽ với các trường phổ thông. Họ vừa phải giảng dạy tốt ở trường đại học vừa phải thật thành thạo việc dạy một môn ở trường trung học phổ thông (Trích *Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Nâng cao chất lượng Nghiệp vụ sư phạm cho sinh viên các trường ĐHSP”, Trường ĐHSP Hà Nội, tháng 01/2010, trang 287*).

GS. Phan Trọng Luận, trường ĐHSP Hà Nội, cho rằng đội ngũ giảng viên sư phạm ở một số cơ sở đào tạo hiện nay vừa thiếu, vừa yếu và vì vậy, cần phải có kế hoạch đào tạo lớp trẻ gấp rút, mạnh tay và đào tạo một cách bài bản, công phu mới có thể cứu vãn được ngành phương pháp đang đi vào ngõ cụt (Trích *Kỷ yếu Hội thảo khoa học “Nâng cao chất lượng Nghiệp vụ sư phạm cho sinh viên các trường ĐHSP”, Trường ĐHSP Hà Nội, tháng 01/2010, trang 25*).

Ba là: Công tác chỉ đạo, giám sát, điều hành, kiểm tra, đánh giá,... các hoạt động có liên quan đến RLNVSP đang gặp rất nhiều khó khăn và chưa thực sự có hiệu quả.

Bốn là: Một số sinh viên còn thụ động, chưa sáng tạo trong việc tiếp thu những kiến thức RLNVSP, thiếu kỹ năng sử dụng các phương tiện dạy - học, kỹ năng quan sát, kỹ năng biểu đạt ngôn ngữ, nhút nhát trong khi giao tiếp trước tập thể.

Năm là: Điều kiện cơ sở vật chất cần thiết cho lớp học RLNVSP còn thiếu: lớp tập giảng, phòng học tiếng, thiết bị phục vụ giảng dạy, tài liệu, phòng tự học,...

3. Một số biện pháp và những kỹ năng sư phạm cần phải được hình thành ở sinh viên

Trước hết, về mặt tư tưởng, cần phải thay đổi định kiến sai lầm rằng những ai không có khả năng nghiên cứu thì vào tổ phương pháp giảng dạy, rằng phương pháp không phải là ngành khoa học mà chỉ là chuyên rèn luyện một số kỹ năng nghề nghiệp nên ai dạy cũng được, miễn là có trình độ khoa học cơ bản.

a. Một số biện pháp cụ thể

- Việc đầu tiên cần tiến hành là mở rộng quy mô các trường thực hành. Các giảng viên của trường ĐHSP phải hợp tác chặt chẽ với các trường phổ thông. Họ vừa phải dạy tốt tại trường ĐHSP vừa thật thành thạo việc dạy một môn học ở trung học phổ thông.

- Chương trình nâng cao năng lực RLNVSP cho những người giáo viên trung học phổ thông tương lai phải xuất phát từ việc đánh giá một cách khách quan, khoa học, hiệu quả, giá trị thực tiễn của chương trình RLNVSP. Chương trình phải gắn với một đối tượng cụ thể, mang tính đặc thù cho từng khoa và bộ môn. Điều đó có nghĩa là chương trình RLNVSP phải linh hoạt cho những trình độ, hoàn cảnh và mục đích học tập khác nhau.

- Cần xác định hệ thống các kỹ năng sư phạm theo các mặt đào tạo như: Các kỹ năng giảng dạy trên lớp, các kỹ năng giáo dục, kỹ năng tổ chức các sinh hoạt tập thể, kỹ năng làm công tác chủ nhiệm lớp, kỹ năng nghiên cứu khoa học, kỹ năng kiểm tra, đánh giá,...

- Khi vào trường ĐHSP, sinh viên đã tự nhận thức được rằng họ học tập và rèn luyện để trở thành những người giáo viên tương lai. Bởi vậy, bản thân họ phải nhận thức được đầy đủ ý nghĩa và tầm quan trọng của RLNVSP trong quá trình học tập và vì vậy họ cần phải chủ động và tự giác tham gia vào các hoạt động RLNVSP.

- Cần phải đào tạo đội ngũ giảng viên tham gia dạy RLNVSP (trong đó có cả giảng viên Tâm lý học và Giáo dục học) một cách bài bản và có hệ thống. Trang bị cho họ những kiến thức căn bản, cập nhật về chuyên môn, nghiệp vụ, về thực tế đa dạng và phong phú ở các trường trung học phổ thông.

- Cần phải nghiên cứu quy trình kiến tập và thực tập sư phạm đối với sinh viên sư phạm, trong đó bao gồm cả thời gian, địa điểm, kinh phí, cách đánh giá, kiểm tra quy trình kiến tập và thực tập sư phạm.

b. Những kỹ năng sư phạm cần phải được hình thành ở sinh viên

Theo quan điểm của chúng tôi và tổng hợp nhiều ý kiến của các chuyên gia sư phạm trong và ngoài nước, chúng tôi thấy hiệu quả và chất lượng của việc RLNVSP chỉ có thể được nâng cao khi và chỉ khi chúng ta hình thành và phát triển được ở sinh viên những năng lực sư phạm sau đây:

- Kỹ năng hiểu biết toàn bộ công nghệ dạy học để đảm bảo dạy - học có hiệu quả nhất;

- Kỹ năng cập nhật kiến thức và nâng cao kiến thức môn học mà sinh viên đảm nhận;

- Kỹ năng hướng dẫn học sinh tìm kiếm và lựa chọn, phân tích, tổ chức lựa chọn và xử lý các thông tin phù hợp với nhu cầu của mình;

- Kỹ năng mở rộng mối quan tâm, hứng thú tìm hiểu về văn hóa, văn học, nghệ thuật để tạo kiến thức nền;

- Kỹ năng phát hiện vấn đề, điều tra và giải quyết vấn đề;

- Kỹ năng phê phán và sáng tạo, kế thừa cái cũ, vận dụng cái mới;

- Kỹ năng nắm chắc công nghệ thông tin và sử dụng công nghệ thông tin một cách linh hoạt vào việc dạy học của mình;

- Kỹ năng tổ chức các công việc ngoài lớp;

- Kỹ năng ra đề thi, kiểm tra và đánh giá các mặt hoạt động của học sinh.

c. Một số kiến nghị

- Đề nghị tất cả các trường ĐHSP phải rà soát lại toàn bộ chương trình RLNVSP với sự giám sát của Vụ Giáo dục Đại học, Bộ Giáo dục và Đào tạo.

- Cần phải củng cố hoặc xây dựng mới hệ thống các trường thực hành sư phạm để mọi sinh viên đều có điều kiện hành nghề trước khi trở thành giáo viên.

- Đề nghị Bộ Giáo dục và Đào tạo phải có chế tài bắt buộc để mỗi giảng viên bộ môn phương pháp dạy học ở các trường ĐHSP phải hoàn thành hai công việc chính: giảng dạy tốt ở đại học và thành thạo công việc của một giáo viên trung học phổ thông.

4. Kết luận

Trong chương trình đào tạo bốn năm của trường ĐHSP, việc RLNVSP nói chung đã và đang được chú ý, cả về thời lượng và cả về việc đầu tư để nâng cao chất lượng và hiệu quả. Trong xu thế toàn cầu hóa hiện nay, vấn đề đổi mới giáo dục đại học ở Việt Nam đang được đặt ra như một vấn đề cấp bách và vì vậy, hy vọng những đề xuất trong bài viết này sẽ góp thêm một tiếng nói để thúc đẩy việc RLNVSP như một khâu quan trọng của quá trình đào tạo sinh viên trong trường ĐHSP.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- [1] Trần Bá Hoành (1996), *Tổng quan tình hình nghiên cứu phương pháp dạy học đại học ở Việt Nam*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
- [2] Nguyễn Ngọc Quang (1998), *Nhà sư phạm, người góp phần đổi mới lý luận dạy học*, Nxb Đại học Quốc gia Hà Nội, Hà Nội.
- [3] Phạm Minh Hạc (1999), *Giáo dục Việt Nam trước ngưỡng thế kỷ XXI*, Nxb Giáo dục, Hà Nội.
- [4] Đặng Quốc Bảo (2005), *Quan điểm phát triển giáo dục trong điều kiện kinh tế thị trường*, Nxb Chính trị Quốc gia, Hà Nội.
- [5] Thái Duy Tuyên (2007), *Triết học giáo dục Việt Nam*, Nxb Đại học Sư phạm, Hà Nội.